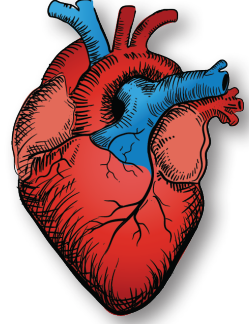

BÖLÜM 19

KARDİOVASKÜLER SİSTEM CERRAHİSİ VE HEMŞİRELİK YÖNETİMİ

Zahide TUNÇBİLEK¹
Sevilay ŞENOL ÇELİK²

GİRİŞ

İskemik kalp hastalıkları, inme, alt solunum yolu enfeksiyonları ve kronik obstrüktif akciğer hastalığı son 10 yılda en fazla ölüme neden olan hastalıklar arasındadır. İskemik kalp hastalıkları ise bu hastalıklar arasında ilk sırada yer almaktadır.¹ Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre 2019 yılında dünyada görülen tüm ölümlerin %16'sına iskemik kalp hastalıkları neden olmuştur.¹ Kalp hastalıkları için, hem tıbbi hem de cerrahi tedavi uygulanmaktadır.² Kalbe yönelik ilk uygulanan ameliyatlar perikard ile sınırlı kalmıştır. İlk kalp cerrahisi Francisco Romero, 1801 yılında perikardı insize ederek perikardiyal effüzyon için tüp drenajı uygulamıştır. Münih'li cerrah Ludwig Rehn, delici-kesici alet yaralanması nedeniyle ameliyat ettiği hastanın kalbine dikey ile onarım uygulayarak ilk başarılı kalp ameliyatını gerçekleştirmiştir. Zaman ilerledikçe kalbe uygulanan girişimler konusunda ilerlemeler kaydedilmiş ve kalbin durdurulmasını gerektirmeyen birçok girişim 1900'lü yılların ilk yarısında uygulamaya başlanmıştır. İlk kalp-akciğer makinesi 1954 yılında John Gibbon tarafından geliştirilmiş ve modern kalp cerrahisinin başlangıcı olmuştur.^{3,4} 19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın ilk yarısında bilim ve teknolojiye bağlı gelişmelerin bir sonucu olarak

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, ztuna@hacettepe.edu.tr

² Prof. Dr., Koç Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, sevilaycelik@ku.edu.tr

küler sistem, solunum sistemi, renal sistem, gastrointestinal sistem fonksiyonlarına, sıvı-elektrolit ve asit-baz dengesine, ağrı kontrolüne, nörolojik fonksiyonlara, psikolojik gereksinimlere, hareket gereksinimine, cerrahi yaranın iyileşmesine, enfeksiyona, hijyenik bakıma ve ameliyat sonrası dönemde gelişebilecek komplikasyonlara yönelik uygulamalara odaklanmaktadır. Kalp ameliyatı geçiren hastalarda başarılı bakım sonuçlarına ulaşmada taburculuk planlaması ve evde bakım da önem arz etmektedir.

KAYNAKLAR

1. WHO. (2020). *The top 10 causes of death*. (23/08/2021 tarihinde <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/the-top-10-causes-of-death> adresinden ulaşılmıştır).
2. Ledoux, D., & Luikart, H. (2005). Cardiac surgery. In S.L. Woods, E.S. Froelicher, S.A. Motzer, & E.J. Bridges (Eds.), *Cardiac nursing* (5th ed., pp. 628-657). USA: Lippincott Williams&Wilkins.
3. İpek, G. (2009). Kalp cerrahisi prensipleri. A.G. Sayın (Ed.), *Kalp damar cerrahisi ders kitabı* içinde (s. 3-25). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Basım ve Yayınevi Müdürlüğü.
4. Haft, J.W., & Moscucci, M. (2011). Complications of circulatory support. In M. Moscucci (Ed.), *Complications of cardiovascular procedures risk factors, management, and bailout techniques* (pp. 403-415). USA: Lippincott Williams&Wilkins.
5. Özcan, H. (2008). *Açık kalp ameliyatı sonrası hemşireler tarafından verilen taburculuk eğitiminin hastalar tarafından kullanılma oranları*. Yüksek lisans tezi, Edirne: Trakya Üniversitesi.
6. Smeltzer, S.C., Bare, B.G., Hinkle, J.L., & Cheever, K.H. (2010). *Brunner & Suddarth's textbook of medical-surgical nursing* (12th ed. Vol. 1, pp. 422-483, 682-846). Philadelphia, PA: Wolters Kluwer Health/Lippincott Williams & Wilkins.
7. Erdil, F., & Özhan, E.N. (2012). *Cerrahi hastalıkları hemşireliği* (VI. Baskı, s. 297-334). Ankara: Aydoğdu Ofset.
8. Black, J.M., & Hawks, J.H. (2005). *Medical-surgical nursing clinical management for positive outcomes* (8th ed., pp. 263-312, 1548-1670). USA: Elsevier Saunders.
9. Solak, H., Solak, M.T., Görmüş, N., & Solak Görmüş, Z. I. (2010). *Koroner arter hastalıkları ve cerrahisi*. Ankara: Efil Yayınevi.
10. Sarıgül, A. (2007). *Erişkin kalp cerrahisinde perioperatif yaklaşım el kitabı* (4. baskı). Ankara: Atlas Kitapçılık.
11. Ledoux, D. (2005). Acquired valvular heart disease. In S.L. Woods, E.S. Froelicher, S.A. Motzer, & E.J. Bridges (Eds.), *Cardiac nursing* (5th ed., pp. 756-774). USA: Lippincott Williams&Wilkins.
12. Tüzün, H. (2009). İskemik kalp hastalığı. A.G. Sayın (Ed.), *Kalp damar cerrahisi ders kitabı* içinde (s. 151-159). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Basım ve Yayınevi Müdürlüğü.
13. Brownrigg, V., Walicek, S.H., & Ignatavicius, D.D. (2010). Care of patients with acute coronary syndromes. In D.D. Ignatavicius, & M.L. Workman (Eds.), *Medical-surgical nursing patient-centered collaborative care* (6th ed. Vol. 1, pp. 847-874). USA: Elsevier Saunders.
14. İpek, G., & Göksedef, D. (2009). Mitral kapak hastalıkları ve cerrahi tedavisi. A.G. Sayın (Ed.), *Kalp damar cerrahisi ders kitabı* içinde (s. 101-123). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Basım ve Yayınevi Müdürlüğü.
15. İpek, G. (2009). Aort kapak hastalıkları ve cerrahi tedavisi. In A.G. Sayın (Ed.), *Kalp damar cerrahisi ders kitabı* içinde (s. 125-149). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Basım ve Yayınevi Müdürlüğü.
16. Yaman, Y. (2008). *Kalp kapağı replasmanı yapılan hastalara verilen taburculuk eğitiminin değerlendirilmesi*. Yüksek lisans tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.
17. Ignatavicius, D.D., & Walicek, S.H. (2010). Care of patients with cardiac problems. In D.D. Ignatavicius, & M.L. Workman (Eds.), *Medical-surgical nursing patient-centered collaborative care* (6th ed. Vol. 1, pp. 764-792). USA: Elsevier Saunders.

18. Hyett, J.M. (2004). Caring for a patient after CABG surgery. *Nursing2004*, 34(7), 48-49.
19. Martin, C.G., & Turkelson, S.L. (2006). Nursing care of the patient undergoing coronary artery bypass grafting. *Journal of Cardiovascular Nursing*, 21(2), 109-117.
20. Erentürk, S. (1997). Koroner bypass operasyonlarında greft seçimi. *Türk Göğüs Kalp Damar Cerrahisi Dergisi*, 5, 145-155.
21. Mullen-Fortino, M., & O'Brien, N. (2008). Caring for a patient after coronary artery bypass graft surgery. *Nursing2008*, 38(3), 46-52.
22. Özkaynak, İ., Baysal, A., Doğukan, M., et al. (2012). Açık kalp ameliyatları sonrası dönemde görülen karaciğer işlev bozukluğuna yol açan nedenlerin araştırılması. *Türk J Anaesth Reanim*, 40, 297-302.
23. Okutan, H., & Kutsal, A. (2001). Açık kalp ameliyatı geçiren yaşlı hastalarda ameliyat sonrası yoğun bakım. *Geriatrı*, 4, 120-126.
24. İpek, G., Ömeroğlu, S.N., & Göksedef, D. (2009). Kalp transplantasyonu. A.G. Sayın (Ed.), *Kalp damar cerrahisi ders kitabı* içinde (s. 177-202). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Basım ve Yayınevi Müdürlüğü.
25. Renlund, D.G., Rasmussen, B.Y., Fisher, P.W., & Kfoury, A.G. (2010). Cardiac transplantation. In A. Jeremias, & D.L. Brown (Eds.), *Cardiac intensive care* (2nd ed., pp. 586-596). USA: Saunders Elsevier.
26. Chmielinski, A., Koons, B. (2017). Nursing care for the patient with a left ventricular assist device. *Nursing2017*, 47(5), 34-40.
27. Savaş, H. (2018). *Ekstrakorporeal membran oksijenasyonu uygulanan hastaların taburculuk sonrası yaşadıkları sorunlar ve yaşam kaliteleri*. Yüksek lisans tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
28. Hoffman, F.M. (2005). Outcomes and complications after heart transplantation a review. *Journal of Cardiovascular Nursing*, 20(5S), S31-S42.
29. Aksoy, G., Kanan, N., & Akyolcu, N. (2012). *Cerrahi hemşireliği I* (s. 257-366). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
30. Rivera, J.J.J., Jorge, C.L., Gude, M.J.L., et al. (2021). Perioperative management in cardiovascular surgery. *Medicina Intensiva*, 45, 175-183.
31. Kılıç, L., & Alhan, C. (2011). *Erişkin kalp ve damar cerrahisi ameliyathane süreçleri*. İstanbul: Acıbadem Üniversitesi Yayınları.
32. Chard, R. (2010). Care of preoperative patients. In D.D. Ignatavicius, & M.L. Workman (Eds.), *Medical-surgical nursing patient-centered collaborative care* (6th ed. Vol. 1, pp. 242-263). USA: Elsevier Saunders.
33. Engelman, D.T., Ben Ali, W., Williams, J.B., et al. (2019). Guidelines for perioperative care in cardiac surgery Enhanced Recovery After Surgery Society recommendations. *JAMA Surg.*, 154(8), 755-766.
34. Mcconnell, G., Woltz, P., Bradford, W.T., et al. (2018). Enhanced recovery after cardiac surgery program to improve patient outcomes. *Nursing2018*, 48(11), 24-31.
35. Chard, R. (2010). Care of intraoperative patients. In D.D. Ignatavicius, & M.L. Workman (Eds.), *Medical-surgical nursing patient-centered collaborative care* (6th ed. Vol. 1, pp. 264-284). USA: Elsevier Saunders.
36. Chard, R. (2010). Care of postoperative patients. In D.D. Ignatavicius, & M.L. Workman (Eds.), *Medical-surgical nursing patient-centered collaborative care* (6th ed. Vol. 1, pp. 285-301). USA: Elsevier Saunders.
37. Babacan, F. (2007). *Kardiyovasküler cerrahi yoğun bakım ünitesinde çalışan hemşirelerin bakıma yönelik uygulamaları*. Yüksek lisans tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
38. Naylor, M.D., Brooten, D., Campbell, R., et al. (1999). Comprehensive discharge planning and home follow-up of hospitalized elders. *Journal of American Medical Association*, 281, 613-620.
39. Moore, S.M. (1996). The effects of a discharge information intervention on recovery outcomes following coronary artery bypass surgery. *International Journal of Nursing Studies*, 33, 181-189.

40. Yıldırım, M., & Bayraktar, N. (2010). Cerrahi kliniklerinde çalışan hemşirelerin taburculuk planlaması sürecindeki rolleri ve bunu etkileyen faktörler. *Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi*, 2, 73-81.
41. Yıldırım, M. (2007). *Cerrahi kliniklerinde çalışan hemşirelerin taburculuk sürecindeki rolleri ve bunu etkileyen faktörler*. Yüksek lisans tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
42. Özel, S. (2010). *Cerrahi girişim geçiren hastaların taburculuk sonrası bilgi gereksinimlerinin belirlenmesi*. Yüksek lisans tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi.
43. Ebersole, P., Hess, P., Touhy, T.A., Jett, K., & Luggen, A.S. (2008). *Toward healthy aging human needs and nursing response* (7th ed.). Canada: Mosby Elsevier.
44. Kaya, H. (2009). Sağlık hizmetlerinde hasta eğitimi ve hemşirenin sorumlulukları. *Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi*, 1, 19-23.
45. Fadıloğlu, Ç. (2010). Bakım süreci: sağlığın korunması, hastalıkların önlenmesi ve sağlığın geliştirilmesine yönelik bakım. D. Aslan, M.M. Başar (Haz.). *4. ulusal yaşlı sağlığı kongresi: geriatri hemşireliği kursu konuşma metinleri* içinde (s. 34-35). Ankara: Türk Geriatri Derneği.
46. Küçükgüçlü, Ö. (2010). Evde bakım. D. Aslan, M.M. Başar (Haz.). *4. ulusal yaşlı sağlığı kongresi: geriatri hemşireliği kursu konuşma metinleri* içinde (s. 100-102). Ankara: Türk Geriatri Derneği.
47. Erdil, F. (2007). Yaşlılara yönelik hemşirelik hizmetleri. Y. Gökçe-Kutsal (Ed.). *Temel Geriatri* içinde (s. 141-149). Ankara: Güneş Tıp Kitabevleri.